

Danuta Krełowska

Janina Huppenthal 1928–2013

W gorący czerwcowy dzień 21 czerwca 2013 r. liczne grono bibliotekarzy, bibliofilów, przedstawicieli świata nauki i kultury oraz władz samorządowych towarzyszyło w ostatniej drodze wieloletniej dyrektorce Książnicy Miejskiej im. Mikołaja Kopernika Janinie Huppenthal.

Z żalem i smutkiem żegnaliśmy nie tylko naszą długoletnią Dyrektorkę, Wielką Damę Bibliotekarstwa Polskiego, lecz także żegnaliśmy przede wszystkim naszego Przyjaciela: dobrego, mądrego, serdecznego Człowieka.

Janina Huppenthal urodziła się 2 lutego 1928 r. w Proszowicach pod Krakowem. Była najmłodszym z pięciorga dzieci Heleny i Kazimierza Jasickich. Już od najmłodszych lat interesowała się literaturą, dlatego też wybrała jako kierunek studiów polonistykę, którą ukończyła w 1952 r. na UMK w Toruniu. Wtedy to wyszła za mąż za Lesława Huppenthala, późniejszego profesora chemii na UMK, z którym miała córkę – ukochaną Zosię.

Bezpośrednio po ukończeniu studiów Janina Huppenthal rozpoczęła pracę w Książnicy Miejskiej im. Mikołaja Kopernika w Toruniu, gdzie była kolejno: kierowniczką Ośrodka Informacyjno-Bibliograficznego (1953), kierowniczką Działu Udostępniania (1955), a w latach 1975–1991 zastępcą dyrektora.

Swymi zainteresowaniami i wielkim zaangażowaniem w wykonywaną pracę Janina Huppenthal daleko wykraczała poza ramy nakreślonych Jej obowiązków. W szerokim spektrum Jej zainteresowań i wykonywanych przez Nią prac znalazły się bibliotekarstwo, dydaktyka oraz umiłowanie książek pięknych i rzadkich – bibliofilstwo. Warto więc może przypatrzeć się osiągnięciom Pani Dyrektorki w perspektywie tych właśnie trzech aspektów.

Bibliotekarz – a przede wszystkim bibliograf zaangażowany, z pasją wykonujący swój zawód. Opracowała Ona i wydała szereg niezwykle pomocnych bibliotekarzom poradników bibliograficznych – wystarczy wspomnieć przykładowo *Drugi Pokój Toruński* (1966), *Janusz Korczak – poradnik bibliograficzny* (1978), *Mikołaj Kopernik – poradnik bibliograficzny* (1973). Sporządzała liczne biogramy ludzi związanych z kulturą i nauką Pomorza (np. *Ernest Lambeck (1814–1892)*

księgarz, drukarz i wydawca – 1992), coroczne *Kalendarze Rocznic* czy też katalogi wystaw (np. *Księgozbiór Mikołaja Kopernika z zasobu Biblioteki Uniwersyteckiej z Uppsali* – 1974).

Współpracowała długo i owocnie z Biblioteką Narodową w Warszawie, opracowując materiały dla Zakładu Bibliografii Polskiej XIX w., które wykorzystano do reedycji *Bibliografii Polskiej Karola Estreichera – XIX wiek*. W ramach współpracy z Uniwersytetem Jagiellońskim w Krakowie przygotowywała materiały do *Bibliografii Polskiej za lata 1901–1939*.

Praca z prof. Bożeną Osmólską-Piskorską (PAN) zaowocowała kartoteką powstałą na podstawie międzywojennych czasopism pomorskich znajdujących się w Książnicy: *Wybrane zagadnienia życia literackiego na Pomorzu w dwudziestoleciu międzywojennym*.

Zorganizowała ponad sto wystaw, często nie tylko w instytucjach kultury naszego miasta, ale i poza Toruniem, m.in. „*Ziemie nadbałtyckie zawsze polskie*” (Kwidzyn 1966), „*Praca i walka Związku Drukarzy Polskich*” (Bydgoszcz 1970), „*Ludowy i patriotyczny nurt w twórczości Teofila Lenartowicza*” (Włocławek 1972), „*Biblioteka Mikołaja Kopernika*” (Warszawa 1974), „*Stanisław Gliwa – grafik, drukarz, wydawca z Londynu*” (Chełmża 1994).

Równie poważnie i odpowiedzialnie jak pracę *stricto* bibliotekarską traktowała Pani Dyrektor także **pracę dydaktyczną**. Liczne lekcje, szkolenia, wygłoszone przez Nią prelekcje i prowadzone kursy były drogą do profesjonalnego kształcenia młodych kadr bibliotekarskich. W 1956 r. rozpoczęła, trwającą przeszło 20 lat, współpracę z Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy w Warszawie. Początkowo była wykładawcą bibliografii, a następnie przez 20 lat pełniła funkcję kierownika Policealnego Studium Bibliotekarskiego Zaocznego w Toruniu. Przez cały czas prowadziła wykłady i ćwiczenia z bibliografii, a Jej słuchacze (było ich w sumie ponad 500) do dziś wspominają, jak ciekawe one były, zawsze okraszone jakimś żartem czy dykteryjką.

W tym czasie rozpoczęła też aktywne członkostwo w Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich (dalej: SBP).

Swoje liczne i ciekawe doświadczenia pedagogiczne opracowywała i publikowała w wydawanych przez SBP czasopismach: *Bibliotekarz*, *Poradnik Bibliotekarza*, *Przegląd Biblioteczny* oraz w serii publikacji wydawanych przez SBP *Nauka – dydaktyka – praktyka*. Największym zwieńczeniem kariery pedagogicznej Janiny Huppenthal było wręczenie Jej Medalu 50-lecia Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy oraz Medalu Komisji Edukacji Narodowej.

I wreszcie trzecia, niezmiernie ważna pasja Pani Dyrektor, umiłowanie książki pięknej i rzadkiej – **bibliofilstwo**. Miłość do książek eleganckich, wysublimowanych narodziła się w czasach, gdy przy Książnicy Miejskiej istniała Oficyna Drukarska, a jej kierownikiem był Zygfryd Gardzielewski. Ów artysta niezwykle, czarodziej książki, potrafił swą pasją i zaangażowaniem zarazić zarówno dyrektora Alojzego Tujakowskiego, jak i dyrektor Huppenthal. Powstawały wtedy druki piękne, znajdujące uznanie nie tylko w Polsce, ale i daleko poza jej granicami.

Janina Huppenthal przygotowywała do wydania wiele z nich, ukochanym zaś była *Sarmacja* (1992), której historia wydania była niezwykła.

Przygotowywał ją do druku emigracyjny drukarz i wydawca Stanisław Gliwa. Śmierć przerwała jego pracę, wdowa po nim Maria Gliwowa skład drukarski przesłała z Londynu do Torunia. Tu zajęli się nim właśnie Janina Huppenthal i Zygfryd Gardzielewski. To dzięki ich staraniom *Sarmacja* – będąca przedrukiem fragmentu poświęconego Polsce w *Kronice świata* Hartmanna Schedla (1493), została wydana w Oficynie Drukarskiej Książnicy Miejskiej.

W 1976 r. Pani Dyrektor została członkiem Towarzystwa Bibliofilów im. Joachima Lelewela i natychmiast, z typową dla siebie pasją i wielkim zaangażowaniem, włączyła się w jego działalność. Zainteresowania bibliofilskie znalazły odzwierciedlenie w gromadzonym przez nią Księgozbiornicę. Liczne pomierania: książki, programy teatralne, czasopisma, albumy, kalendarze, programy teatralne, mapy, druczki bibliofilskie, grafika i ekslibrisy, pozycje z zakresu bibliotekarstwa, historii książki, drukarstwa, bibliografii to gromadzone przez nią pozycje.

Wówczas to, charakteryzując Janinę Huppenthal, redaktor Stanisław Frankowski napisał:

„Ceni eleganckie książki –
Gorszą ją pikantne fraszki
Żyje książką i Książnicą
Szukać takiej trza ze świącą”.

Od 1994 r. Janina Huppenthal pełniła funkcję prezesa Towarzystwa Bibliofilów im. Joachima Lelewela w Toruniu, a w roku 2013 została jego Honorowym Członkiem.

Wielkie są osiągnięcia Pani Dyrektor Huppenthal podczas prezesury. Liczne zjazdy, biesiady bibliofilskie i pięknie wydane druki. Do najcenniejszych należą niewątpliwie przygotowane na przyjazd do Torunia Jana Pawła II *Księżdz Jana z Szamotuł Paterkiem zwanego kazanie o poczęciu Maryjej Panny Czystej* (1999) oraz opracowana przez Janinę Huppenthal, niezwykle cenna i pracowita dla autora pozycja, *Bibliografia wydawnictw Towarzystwa Bibliofilów im. Joachima Lelewela w Toruniu z lat 1927–2011* (2011).

W uznaniu niezwykłych zasług na polu bibliofilstwa Pani Dyrektor została uhonorowana przez Towarzystwo Bibliofilów w Lublinie najwyższym bibliofilskim odznaczeniem – Orderem Białego Kruka ze Słonecznikiem.

Za swą działalność Janina Huppenthal otrzymała szereg nagród i wyróżnień, wśród których wymienić należy: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Nagrodę II Stopnia Ministra Kultury i Sztuki, Order Białego Kruka ze Słonecznikiem, Nagrodę Funduszu Literatury, Medal Komisji Edukacji Narodowej.

Janina Huppenthal zmarła 15 czerwca 2013 r. w Toruniu i, jak napisał na swym blogu jeden z bibliofilów poznańskich Przemysław Wojciechowski: „Pani Janina spoczęła 21 czerwca 2013 roku na Cmentarzu Parafialnym przy ulicy Gałczyńskiego. Zamknęła swoją Księgę Życia i zaczęła czytać Księgę Wieczności”.

Ogromne są zasługi położone przez Janinę Huppenthal na niwie bibliotekarstwa. Wychowała Ona i przygotowała do zawodu całe pokolenia bibliotekarzy,

jednak w pamięci nas wszystkich, którzy mieliśmy szczęście z Nią współpracować, zapisała się przede wszystkim jako dobry, mądry, wrażliwy człowiek. Interesowała się naszym życiem, towarzyszyła życzliwie w troskach i radościach związanych z wychowaniem naszych dzieci. Ileż to razy pozwalała wyjść wcześniej z pracy, gdy rozbiło się jakieś dziecięce kolano... Obdarzona niezwykłym poczuciem humoru, potrafiła w żart obrócić drobne nieporozumienie czy nieprzyjemne zdarzenie. Lubiła ludzi i w każdym starała się znaleźć jakieś zalety.

Pamiętam znamienny dla Niej fakt. Gdy po latach objęłam Jej stanowisko, odwiedziła mnie i przyniosła piękny bibliofilski druczek z cytatem zaczerpniętym z encykliki Jana Pawła II *Fides et ratio*. Przeczytałam wówczas słowa:

„Celem pracy, każdej pracy, jest zawsze człowiek”.

Zrozumiałam wtedy, że te piękne i mądre słowa to *credo* naszej Pani Dyrektor. Życzliwość, pomoc drugiemu były dla Niej niezmiernie ważne, może nawet ważniejsze niż wielkie osiągnięcia i sukcesy... Kochała ludzi, starała się, aby Książnica była nie tylko miejscem pracy, ale i naszym wspólnym domem.

Pani Dyrektor odpoczywała, czytając literaturę piękną: Parandowski, Waldorff, Tuwim, Beciński, Wierzyński, Poświatowska to byli ulubieni twórcy. Dlatego moje krótkie wspomnienie o Niej pozwolę sobie zakończyć słowami wiersza Haliny Poświatowskiej, który często kończyła własnymi myślami.

„Czy wszystko pozostanie tak samo,
kiedy mnie już nie będzie?

Czy książki odwykną od dotyku moich rąk,
czy suknie zapomną o zapachu mojego ciała?

.....

Wszystko minie, a przyjaźń – przyjaźń pozostanie...”